

Úgy szeretlek, majd megeszlek

INFRAKULTÚRA

■ HEGYI ZOLTÁN

Az vagy, amit megeszel. A magyar népleleknek nem kellett filozófus ahhoz, hogy ezen megállapítás alapján tegyen be a jungi közsbe egy évezredet. Egy komplett disznót rajtunk kívül nagyjából csak a spanyolok képesek nyom nélkül lesokkolni nózitól farkincáig. Étél-élet. Szómagia. Hogy ez mit jelent, és az, hogy minden kimonodott szavunk aztán itt kereng felettünk, és vissza is száll a fejünkre, az *Csoóri Sanyi* (az ifjú muzsikás) remekbeszabott könyvéből kiderül. És aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott, ámen. Aztán itt van apánk (most éppen nem *Allen Ginsberg*), *Hamvas Béla* is. Körülbelül negyven éve halt meg a komancsok árokpartján, de most annyira népszerű, hogy az sem lenne meglepetés, ha egyszer csak valamelyik Feri is beidézne a parlamentben, mint egy parlamentert a zászlot. Hamvas azt mondja A bor filozófiája című bestsellerében, amiből mára már tényleg minden szójátékos mardos (a múlt század nyolcvanas éveiben, amikor dühöngött a KISZ-korszak, ez úgy volt, hogy a Mester samizdatban terjedt, és ez jobb volt, mint a Beszélő, és álljon most itt a nevük végre, hogy miként, gépelte *Csernye Laci*, isten nyugtassa, terjesztette *Milák Hajnalka*, isten éltesse, magam akkor botlottam belé, amikor megtanultam gőzmozdonyt vezetni), hogy miután átmenetileg szüneteltetjük a megágyazást és a ráírást, erős alban dohánnyal kezdjük a sziesztát a gyönyörű ég alatt.

Na, erre durrantottak rá most a románok, hogy *Wass Albertet* se vesztítsük el (Tizenhárom almafa). Békeményítettek rendesen, ami a szívtartó, és ez csak félig baj. Mert van mérték meg középút és egyensúly, néha vissza kell venni a jimből, és adni egy kis adrenalint a

jangnak. De az van most ott a még mindig néhány forinttal olcsóbb cigivel, hogy nemcsak a felirat díszleg rajta, hogy halált okoz meggyenge spermát is (mi nem?), de brit mintára fotók is, szétroncsolt tüdőkéről, ráment gégekről, hogy az embernek mindjárt elmegy a kedve, én is majdnem leszoktam, bár az elrettentésnek hatásosabb eszéke, hogy ha azonnal feljebb tolják a haláladót, ezer egy pakli, mint Svájcban vagy Csehországban, oszti passz. És tényleg nincs is ezzel semmi baj, no de.

Akkor tessenek mindezt ráírni és ráfényképezni mindenre. A szemétkultúrára, minden pláza ajtajára. Hogy az azonnali halálba ronszol, tehát életellenes. A kenyérnek nevezett borzalomra, Isten bocsása meg nekik, a genkezt TNT-s marokkói paprikára, az életük végéig halálra kínzott állatokra és a szállítójárművekre, a tartósítókra és az ízfokozókra, a rejtélyes e betűkre, a kínai fokhagymára, amit Makón csomagolnak a haza nagyobb dicsőségére. Ez mind a miénk, a fenntartható fejlődés előszobájában, meg még a budapesti levegő is, amit beszívunk, ha dohányszunk ártalmasan, ha nem. Jó étvágyat hozzá, kedélyes asszisztálást. Mert minden olyan, mintha majdnem olyan lenne. Kinyitni hozzá egy majdnem sört, és nézzé tévét, majd csak elmúlik ez a nap is. *Edward T. Hall* úgy döntött, hogy a kultúránkat megalapozó, alacsonyabb szervezetségi szintű viselkedési sémákat az infrakultúra elnevezésbe sűríti.

Ez a fogalom is a proxemikai osztályozási rendszerbe tartozik, és a rendszer más részeivel együtt bizonyos jellegzetes szintek és viszonylatok összességét foglalja magába. A proxemika pedig nem más, mint az embernek a térrel való gazdálkodására vonatkozó megfigyelések és elméletek halmaza. Halálfejeket mindenkinek, legalább hárommat, mint a gombászkönyvekben.

Jazz az Operában

Jazz szólt hétfőn az Operaházban. Ez nemcsak azért számít áttörő eseménynek, mivel ezzel Budapest is csatlakozott az AIDS világnapja alkalmából a nagy operaházakban megrendezett, nem hagyományos estekhez, hanem elsősorban azért, mert hazánkban még mindig sok komolyzenész és komolyzenei rajongó zárkózik el ettől a műfajtól.

HANG - JEGY

■ KISS ESZTER VERONIKA

Talán csak a korábban a „komolyzenében” is létjogosultsággal bíró improvizációk nagy arányában és bizonyos hangszer-csoportok (szaxofonok, ütősök, gitárok) túlsúlyában nyilvánul meg a különbség. Az, hogy ez mennyire így van, az a négy mű is bizonyítja, amelyet magyar jazzszerzők komponáltak ebből az alkalomból az Operaház zenekarának.

A felvezetés sem volt mindennapi: *Joe Zawinul* zenekara, a The Syndicate kezdte a sort, akikhez magyar dzessztisták társultak, bemutatva, hogy a magyar jazz a világ élvonalába tartozik (egyébként Zawinul egyik nagymamája is magyar volt). A legfontosabb talán az a hihetetlen érzékenység volt, ahogy a különböző hangszínekkel és a dinamikával bántak, azon túl, hogy igazi kamarazenét kaptunk.

A második rész magyar művei ebbe a stílusba igyekeztek integrálni az Operaház zenekarát, amely *Kovács László* vezényletével kellő

érzékenységgel reagált a hozzá csatlakozó jazzszólistákra. *Fekete-Kovács Kornél* 8:45 AM/PM című műve elsősorban a különböző hangulatok kontrasztjairól szól, *Babos Gyula* Multimuzikja a worldmusic mintájára többféle eredetű dallamot gyúr egyggyé, s bár időnként kifejezetten érdekes és tele van intellektuális utalásokkal, bizonyos részeknél a sokféleség eklektikusnak hat. *Oláh Kálmán* Passacagliája több szempontból is a barokk korhoz kötődik, különösen a kezdő zenekari részek szekvenciasorozata miatt, ez azonban nagyon ellaposodik a vége felé megjelenő populáris dallamképzése következtében. *Szakcsi Lakatos Béla* B-A-C-H-já igazán érdekes kortárs megnyilvánulása a hasonló tematikára épülő művek sorának. Bár a magyar jazz jeles képviselői közül sokan jelen voltak legalább egy-egy szám erejéig, a magam részéről *Dresch Mihályt* és az általa képviselt magyar népzenei ihletésű irányzatot nagyon hiányoltam egy ilyen fontos seregszemléről.

(Jazz az Operában, Magyar Állami Operaház, december 1., 19.30.)

És a léggömbök kipukkannak

Lufik a padló és a csillagos ég között · Videoinstalláció a Vörösmarty moziban

Rizmayer Péter és Hugyecsek Balázs, a Szabadságra Mentem Csoport tagjai közös alkotása látható a budapesti Vörösmarty moziban. A videoinstalláció az ország helyzetével, a hatalom vétkeivel foglalkozik – kritikus hangon.

L Á T - H A T Á S

■ P. SZABÓ ERNŐ

Így lehetne egyetlen mondatban összefoglalni a Vörösmarty mozi előterében látható, Bo2mmm című videoinstalláció mondanóját: a léggömbök kipukkannak, az álmok elszállnak, a hazugságok lepleződnek. Ezzel persze éppen annyira szűkítenénk azt, amiről a mű beszél, mint amennyire szimplifikálná mondjuk egy „Gyurcsány hüllye!” felirat a házfalon azokat a vétkeket, amelyeket a jelenlegi kormányzat követett el az ország polgárai, az emberi jogok, a szabadság ellen, s amelyek miatt az ország sosem látott gazdasági és morális válságba került. A fiatal alkotók persze nem először fogalmaznak meg véleményüket a politika, a közélet szereplőinek vagy éppen a közalkalmazottainak, a 2006 őszén ártatlan járókelőket verő vagy a földre terti timentőket brutálisan bántalmazó rendőrök bűneiről. A csoport nevével azonos című (Szabadságra mentem) közös kiállításuk már né-

A hazugságlufik a padlón landolnak – vagy lehet, hogy a végső határ még mélyebben keresendő? FOTÓ: MÁTÉ PÉTER

hány hónappal az események után bebizonyította, hogy szép számmal vannak Magyarországon olyan fiatal alkotók, akik pontosan látják, merre vezetnek ma az országot, s bátran bírálják is a felelősöket.

Nos, ezt teszi, a hazugságok, hiú remények léggömbjeinek kipukkadásáról, leeresztéséről a Vörösmarty moziban látható installáció is, amely két tévéképernyőn párhuzamosan futó képsorból és tucatnyi piros-fehér-zöld léggömbből áll. Az egyik képernyőn kék, az EU-t jelké-

pező csillagkarikás léggömbök pukkannak ki sorra, a másikon a mű egyik főszereplője testére erősített lufik, amikor a másik szereplő, a pumpát kezelő társ túlságosan felfújja őket. Változnak a helyszínek, hol egy mezőgazdasági kisüzem, hol egy csendes park, hol egy McDonald's étterem ablaka előtti járdadarab. Az utolsó eset a „legszórakoztatóbb”, a benti, látszatra minden igénynek megfelelő térben falatozók ugyanis az utolsó pillanatilag úgy tesznek, mintha minden a

legnagyobb rendben lenne, a durranás hallatán azonban önkéntelenül is összerendeznek. Közben a teremben lévő léggömbök sem tényleg leeresztenek, s míg induláskor a mennyezetet ostromolták, hogy felszálljanak – hiszen „a végső határ a csillagos ég” –, a kiállítás végére sorra a padlóra kerülnek. Pont úgy, mint... na ki is, na mi is?

(Rizmayer Péter–Hugyecsek Balázs: Bo2mmm, Vörösmarty mozi, december 8-ig.)

Elfelejtett könyv a drámaírásról

■ PÓSA ZOLTÁN

Egri Lajos A drámaírás művésze című könyvét tegnap délután mutatták be az Uránia Nemzeti Filmszínházban. A kötetet Köbli Norbert fordította magyarra, Kollarik Tamás és Novák Lajos rendezte sajtó alá a Vox Nova Produkció és a Műegyetem Kiadó gondozásában. A világhírű könyvet, amelyet hat évtizeddel első, 1942-es New York-i kiadása után végre magyarul is olvasha-

tunk, *Fonyó Gergely* rendező, a kiadás ötletgazdája, Köbli Norbert fordító, a Magyar Forgatókönyvírók Egyesületének elnöke, Szalai Annamária, az ORTT testületi tagja, Port Ferenc, a Budapesti Film vezérigazgatója, Tóth Erzsébet, a Magyar Mozgóképi Közalapítvány főtitkára, Habik László, Eger polgármestere méltatta.

Egri Lajos film- és színházesztéta, műíró (1888–1967) Egerben született, a harmincas években alapított íróiskolát New Yorkban.

1942-ben, író, rendezői, színházzervezői pedagógiai tapasztalatainak összegzéséeként írta meg opus magnumát. A drámaírás művésze című könyve a világ minden táján, minden drámával és filmmel foglalkozó egyetemen, főiskolán kötelező olvasmány volt. Az elfelejtett zseni műve, idézve többek között Szalai Annamária véleményét, ma is iránymutató lehetne minden íróember számára. Érdekes, hangsúlyozta Kollarik Tamás, a könyv elsősorban drámaírók számára ké-

szült, ám a filmeseknek is bibliává vált. Port Ferenc úgy érzi, hogy Egri könyve egy világosfejtű ember kristálytiszta, zseniális logikájával fogalmazta meg a film- és a drámaírás alfáját és ómegáját. Ha az írónak nincs valódi koncepciója, képtelen a jellemábrázolásra, és nem teremt valódi konfliktust, a végeredmény elfogadhatatlan lesz. A Budapesti Film vezérigazgatója a filmforgalmazók és a -terjesztők számára is kötelezővé tenné Egri Lajos munkáját.

Áradó zenei békesség

Bogányi Gergely zongoraművész sorozata az m2 műsorán

T E L E V Í Z I Ó

■ VARGA KLÁRA

Két nappal az advent kezdete előtt, a lehető legjobbkor indította Út a zenéhez című, hatrészes sorozatát az m2. Szombat délelőttként *Bogányi Gergely* Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész a gödöllői kastélyban játszik a gyerekeknek és szüleiknek gondosan válogatott zongoradarabokat a világ zeneirodalmának legjavából. A bőséges zenéléshez maga fűz néhány mondatos, közérthető magyarázatokat, amelyek azonban nem különböznek attól, ahogyan felnőtt közönség előtt fogalmaz. A tapasztalat az, hogy a kisgyerekek nagy zeneértők. A muzsika éppúgy lekötötte őket, mint a történetek, amelyeket a zenék elmesélnek. A zongoraművészhez a koncert után oda is mentek, és megkérdezték tőle a Liszt által zongorára átirat Schubert Erliköni kapcsán, hogy meghalt-e a végén a beteg kisfiú, akit a rémkirály csalogatott magához.

A zenei válogatás elsőrangú. Fügyelembe veszi, hogy nagy valószínűséggel egy dühöngő, nyugtalan, zajokkal teli világból érkezik az, aki szombatban délelőtt az m2-re kapcsol, sőt a saját egész heti pörgéséről is át kell váltania egy másik üzemmódra, ha be akarja fogadni a zenét. Mi lehetne jobb indítás az Allegro Barbarónál? *Bartók* Szonátáját már ellazulva hallgathatja, s aztán *Schubert* Gesz-dúr és Asz-dúr impromptujával megmerítkézhet az áradó zenei békességben. Az órányi koncertet Liszt Ferenc három Schubert-átíratá zárja: a Te vagy a béke (Du bist die Ruh) című után a Hullámok hátán énekelve (Auf dem singer zu Wassen) következik, a Rémkirály (Erlikönig) pedig tapintatosan visszaadja a hallgatót a világhoz zajainak és a napi teendőkhöz.

Egy televíziós koncertsorozat sikere nemcsak azon múlik, mit hall, hanem azon is, hogy mit lát a néző. A látvány lehúzza vagy röpteti a zenét, elé tolakszik-e, vagy együtt ring vele. A lehetőségeket nyilván behatárolta, hogy nem a vi-

lág legtehetősebb tévécsatornája vállalkozott a feladatra, de talán néhány közeli a hallgatóságról még közelebb hozta volna a zenét. Magamban ki is pótoltam ezt a hiányt, képzeletben beültettem a nézőtérre az elmúlt hetekben látott színházi rock- és bluesdalestek közönségét. És éreztem, hogy nekik is tetszik, amit hallanak. Csakhogy, amikor a Bartók-szonátában felismerték a Két tyúkóma tavalyi című magyar népdal első sorát, bizony elragadtatottan beletapsoltak a zongoraműbe, mert a hangos tetszésnyilvánításához vannak szokva. De félretéve a képzelgést, megkockáztatom, hogy némi ízléses propagandával most meg lehetne nyerni egy olyan közönségréteget a komolyzenének, amely eddig nem találta meg hozzá az utat, ahogyan a magas kultúra más szegmenseihez sem, de egyre elemibb igénye, hogy meglegye a szépség, a békesség, a befelé figyelés megbízható lelki tereit.

(Út a zenéhez, m2, november 29., 11.05.)

Megérkeztek a harlemi angyalok

■ MUNKATÁRSUNKTÓL

Ma este fél nyolckor Budapestben lépnek fel a „harlemi angyalok”, akik csütörtökön Debrecenben, pénteken pedig Pécsen rendezték meg a hazai közönséget zenéjükkel. Az Angels In Harlem Gospel Choir az Egyesült Államokban a leghíresebb, és világviszonylatban is kiemelkedő gospel kórus, amelyet *Allen Baily* alapított 1986-ban. Az ötlet egy *Martin Luther King Jr.* tiszteletére rendezett ünnepeken született meg benne a felújított Cotton Clubban. A kórustagok a harlemi feketetemplomok legkiválóbb énekesei és zenészei.

Az Angels In Harlem Gospel Choir körbeutazta a világot, hogy zenéjén keresztül tagjai megosszák a hit örömeit, és adományokat gyűjtsenek a rászoruló gyerekek javára. A kórus célkitűzése, hogy a világot egy szeretetteljesebb és békésebb helyre tegye, elősegítse az afroamerikai kultúra és a gospel jobb megértését.